

natančneje, zategadelj hočemo le v kratkem objaviti, kaj je razloček mej prvotno stranko socialdemokracije in sedanjimi tako zvanimi anarhisti. Socialno vprašanje je je občna zadeva, a to, kar sedaj pri nas vznemirja ni občno, kajti vrši se skoraj izključljivo le v delavskih krogih. Razumljivei bode torej če govorimo o socialnem delavskem vprašanju.

Delavci (fabriški, tovarniški in obrtniški) pričeli so v Avstriji že od leta 1868. sem kaj živahno gibanje, ki je takoj od začetka merilo na to, zanemarjeni stan z izobraževalnimi sredstvi duševno povzdigniti, kmalo pa se je temu cilju pridejala skrb za izboljšanje materijalnega stanja z napravljanjem „štreikov“ ustanovo „associacij“ in bolnišnih blaganj. Poleg tega pričela se je pa tudi živahna agitacija v priborenje splošne volilne pravice z namenom, si pridobiti veljaven upliv pri zakonodajstvu.

Res je sicer, da so se te novotarije od večine pisano gledale, in beseda „socialdemokrat“, koja obseza navedene napore, provzročila marsikomu kurji pot, a našlo se v vseh, da celo v visocih krogih precenjšnjo število iz nedelavskih stanov, ki so to v istini opravičeno in idealno gibanje dejansko in teoretično podpirali.

To prvotno gibanje trpelo pa je le malo časa. Vodji delavske stranke so se razporili, in nastal mej njimi najgnubsoji osobni prepir, v kojega se je mahoma zavlekla cela stranka. Kakor pri vsakem osobnem prepiru rabilo se je tudi tukaj umazano orožje med protivniki, in surovost, ki se je po izobraževalnih društvah name-ravala odstraniti, vgnjezdila se je prav v nje.

Nastale so zaradi osobnosti tudi razne politične frakcije, od kojih je hotela vsaka biti radikalnejši; in ni trpelo dolgo, da je prišel čas, ko so vsled večnega razpora razburjeni duhovi pripravi postajali sprejeti v sé strup anarhističnih idej.

Ko je vsled izjemnih postav na Nemškem znani agitator Janez Most, ki je preje dlje časa bival na Dunaju, — Nemčijo zapustil ter preselivši se v London, onda začel izdajati časnik pod imenom „Freiheit“, kojega se je na vse čudne načine kolportiralo, poprijeli so se avstrijski delavci s tako strastjo te reči, da vsa pozornost in ostro postopanje vlade temu nevarnemu hujsku ni moglo v okom priti.

Most pa je našel na Dunaju svojega aposteljna. I. procesa čevljarja Merštalingerja, znani malar Penkert izdal je v delavskih časnikih prvo parolo, da ne treba delavcu omike, da ne potrebuje niti volilne pravice in ne normalnega delavnega časa, da ni treba podpornih blagajn in ne varčnosti itd. Geslo je nastavil, da le ekonomično osvobodjenje (to ne mora biti družega, kakor pridobljenje denarnih sredstev) zamore delavski stan pripraviti do politične prostosti. Raznovrstni spisi hujskajoči proti posestvu, državnemu in človeškemu redu, trosili so se mej priproste delavce, in ni čuda, da se je mej tem, ko so prebrisani voditelji svoje pete pravočasno odnesli tja v blaženo Ameriko, prijel marsikoga kužni duh, ki mu je otemnil pamet, kajti pameti manjka onemu, ki z

enacimi „beraškemi sredstvi“, kakor so jih avstrijski anarhisti na Dunaji poskusili, — misli preobrniti državni in človeški red! Mi smo bili in ostanemo vsikdar zagovorniki delavskih pravic, zato smo pa tudi v naših krogih največ storili, da se ideje te niso širile, da celo naš list vstanovljen bil je deloma v namen, obrtnike tudi delavce odvrčati od prenapetosti, ter na postavni podlagi energično delovati v delujočih stanov.

Kaj je tedaj anahist? Najbolji odgovor na to vprašanje je: anarhist je človek, kojega ne more zadovoliti nikakorna državna uprava, ki hoče odločevati o vsem in nad vsim, pa vendar ne ve, kaj hoče. Zunaj hudobnih, a prebrisanih vodjev, ki so pa vsi daleč od strelišča, so vsi drugi večinoma le prenapeti in zapeljani reveži, — žrtve brezvestnih hujskačev. K-c.

Politični pregled.

Položaj. — Zadnji čas se je mnogo govorilo in pisalo, da je v zbornici nastalo nesporazumljenje, in da tudi stališče ministertva ni posebno trdno. Ta poročila so po poluoficijoznih izjavah povsem neosnovana. Ministerstvo stoji popolnoma trdno, in tudi desnica je složna in jedina. Položaj se je samo v toliko premenil, da so nemško-liberalni veleposestniki opustili svojo rezerviranost in z razgrnjenimi zastavami prešli v tabor nemških radikalcev.

Deželni zbori. — Nekateri deželni zbori so se že sešli, a dosedaj še ni prišla nobena občezanimiva stvar na razpravo. Kdaj se skliče češki dež zbor, še ni dognano. Vlada se še ni odločila, dasi je že zdaj gotovo, da nemških poslancev ne bo v dež zbor.

Projekt za rešitev narodnostnega vprašanja. — Posl. dr. Kramář je v berlinskem listu „Zukunft“ priobčil članek, v katerem predlaga, naj se narodnostno vprašanje na Češkem — in dosledno tudi v drugih kronovinah, — reši tako, da se obema narodoma zagotovi narodna avtonomija, tako, da bi ne bilo treba trgati dežele. To je vseskako projekt, kateri je uvaževanja vreden. S tem projektom bi e mogli zadovoljiti tudi štajerski in koroški Slovenci.

Ogerska kriza. — Ministerstvo Banffijevo je odstopilo. Cesar je naročil Kolomanu Szellu, da sestavi novo vlado. Zdaj se vrše pogajanja mej Szellom in opozicijskimi strankami radi kompromisa. Vse kaže, da je pogajanjem zagotovljen popoln uspeh.

Poslanec dr. Gregr o položaju. — Minulo nedeljo je govoril starosta čeških poslancev na zaupnem shodu političnega društva o naših notranjih političnih razmerah. Govoril je najpreje o sedanjem min. predsedniku, ki ljubi svojo domovino in ima misel za pravičnost. Posrečilo bi se mu bilo ukrotiti divjo obstrukcijo, ko bi ne imel vezanih rok. Stališče češke stranke napram vladi je pojasnil govornik tako, da bo vstrajala le tako dolgo v večini, dokler ji kaže vlada svojo naklonjenost. Izpolniti pa more vse obljube, na to bodo češki zaupniki še nekaj časa čakali, toda dolgo ne več. Vidi se, da to ne pomeni popolnega zaupanja. Tajiti se sicer ne da, da se vlada drži določenih obrokov pri izplačevanju, toda v bodoče se mora tudi ravnati po teh določenih. Vztrajali bomo toraj še v večini, pravi govornik, kajti naša opozicija bi grofa Thuna sicer strmoglavila, toda njegova vlada nam je ljubša, nego Chlumeckega, ki bi potem prišla na krmilo. Govoreč o mirovnih pogajanjih mej Čehi in Nemci je naravnost izjavil, da ne pričakuje prav nikakega vspeha, kajti, pravi govornik, z nemškimi nacijonalci, ki bi z nami radi postopali, kakor na

Pruskem s Poljaki, se ne moremo pobotati, ostali Nemci pa itak nimajo nikogar za seboj. Na tem shodu se je k sklepu vsprejela tudi resolucija na spremembo ustave v smislu državnopravnih zahtev češkega naroda.

Iz hrvatske opozicije. — Baron Rukavina je položil toliko čast predsednika stranke prava, kolikor kluba koalirane opozicije. Vizjavi, ki jo priobčuje gospod baron v „Hrvatski domovini“, označa kakor vzrok svojemu koraku to, da se mu vidi nastopanje stranke in vse inteligencije naroda premlačno in premalo odločno. Želel je odločnejše parlamentarne akcije od strani opozicije, ali menda ni našel v lastni stranki one podpore, kakoršne je hotel. Sicer pa ostaja zvest stranki prava in jo hoče podpirati.

Razmerje mej Avstrijo in Nemčijo. — V nem. drž. zboru se vrši te dni, kot smo že omenjali, razprava o interpelaciji posl. Jonhansena glede izгона nenemških prebivalcev iz Nemčije in njih zatiranju. Interpelacijo so podpisali poleg Poljakov in Dancev tudi soc. demokratje. Vlada ni hotela odgovarjati nanjo, vendar pa je interpelant toliko vplival na zbornico, da se je pričela razprava o tej zadevi. Govorili so v prvi vrsti podpisani poslanci, pa tudi nasprotniki so poslali v boj nekatere svoje može. Meji temi sta bila tudi knez Herbert Bismarck in pa dr. Lieber, ki sta seveda vneto zagovarjala vladno politiko, ob enem pa tudi govorila o razmerju mej Nemčijo in našo državo. Prvi je rekel mej drugim: Naše razmerje napram Avstrijsko-Ogerski je najboljšo, kar si jih moramo misliti, in ni mogoče misliti na to, da bi bilo kedaj drugače. Razmerje mej obema državama je podobno katoliškemu zakonu, ki je nerazločljiv. Drugi govornik se je povsem strinjal s knezom Bismarckom ter posebno pohvalil to zadevno politiko pokojnega Bismarcka, izjavil pa je da je Bismarck hrepel še po ožji zvezi mej tema državama, in da mora to idejo povspeševati vsak zaveden Nemec. — Mož je toraj naravnost zahteval, naj se Avstrija kar spoji s Prusijo v jedno državo, da tako navstane že davno zaželeni „Alldeutschland“, iz katere bi bilo seveda treba izgnati vse nenemške narode. Ti može so seveda najboljši prijatelji naših Schönererjancev.

Francija. — Minuli četrtek je nenadoma in kar nakrat umrl predsednik francoske republike Feliks Faure. V soboto se je sešel v Versaillesu kongres, ki je izvolil prezidentom republike dosedanjega predsednika senatu Emila Loubeta. Ta je republikanskega mišljenja sicer pa jako zmeren mož. Smrt Faureja in izvolitev novega prezidenta je seveda ves svet vznemirila. Bati se je bilo, da poskusi kateri pretendentov polastiti se prestola, a ni se zgodilo čisto nič. V Franciji vlada mir, samo sloge ni.

Amerikani na Filipinih. — Po zadnjem sklepu v ameriškem senatu, s katerim se je večina izjavila zato, da se filipinski otoki ne priklopijo zveznim državam in da se prepuste sploh ondotnim prebivalcem pod vlado, kakoršno si sami žele, se mora vsakdo vprašati, čemu se bije na teh otokih toliko nepotrebnih bojov? Ako so res hoteli Amerikani samo osvoboditi ondotno prebivalstvo španske nadoblasti, zakaj so pričeli ž njimi nove boje in pošiljali tje nove vojne sile! Saj bi se bili lahko pobotali ž njimi, takoj po končanem boju s španskimi četami. Vsi ti sklepi v Washingtonski zbornici jasno kažejo, da bi ameriška vlada danes dobila raje bogato otočje v svojo neomejeno oblast nego jutri, kakor smo že omenili, grozdje je zanje pre-kislo, vstaši se ne dajo vgnati v kozji rog, to je, kar je privedlo ameriške senatorje do znanega sklepa. Aguinaldo razpolaga z velikim številom dobro organizovanih bojnikov, katerim ugodni teren zagotavlja gotovo zmago nad nasprotniki.

Trozveza. — Z velikim začudenjem je navdal politični svet članek, ki ga objavlja glasilo bivšega ital. minist. predsednika Markija Rudinija, „Opinione“. V tem članku nahajamo mej drugim naslednji odstavek. Kaj nam je koristila trozveza v afriški, oziroma v sredomorski politiki? Ali je morda zbolj-

šala naš strategični položaj napram Avstriji, ki nas v eventualni vojski brez prelitja krvi potisne lahko do Adiže in si osvoji celo Beneško? Kake koristi imamo od nje v svrhu obrambe 6000 milj dolgega obrežja? Kako pomaga trozveza od domovine ločenim italijanskim prebivalcem ohraniti njih jezik? Kako varstvo nam zagotavlja napram mahinacijam in intrigam Vatikana? Konečno izjavlja to glasilo, da se treba sicer lojalno oklepiti trozveze, dokler še obstoji, toda nikakor ni Italija dolžna še nadalje sklepati jednako zvezo in zapuščati potomcem tako nesrečno dedščino. — Akoravno so nekateri stavki tega odstavka vrlo žaljivi, posebno glede Vatikana, kateremu očita, kar nihče, niti njegov največji nasprotnik, ne more dokazati, je vendar vrlo dobro, da so tudi v Italiji jeli govoriti, o „starem glasoviru“, o katerem gre splošna sodba, da ga treba kot nerabnega vreči mej staro šaro. O koristih, ki jih ima Italija od trozveze, naj pa „Opinione“ raje molči, posebno, kar se tiče varstva italijanskega jezika.

Dokaz zmožnosti v Avstriji in njegovi učinki.

(Spisal M. Kunc).

(Konec)

Nekateri rokodelci upajo še vedno, da se izboljša njihov položaj, ako se uvedejo mojsterske skušnje, in ako se zadrugam zagotovi pravica, določiti število samostojnih mojstrov v dotičnem kraju. Ta zahteva sega prav za prav daleč čez dokaz zmožnosti. Omenjam jo pa v dokaz, da se rokodelstvu tudi na ta način ne dá pomagati, ker rokodellec ne more utesniti velike produkcije in trgovine, ki v najobsežnejši meri skrbita za potrebe občinstva.

Jedini pozitivni uspeh našega novega obrtnega reda je torej zakonska določba, da neizkušen trgovec z oblačili ne sme imeti niti pomočnikov niti vajencev, ampak mora vsa prevzeta naročila izročati v izvršitev samostojnim mojstrom. Ta določba je z dokazom zmožnosti v zvezi le v toliko, ker je na njeni podlagi mogoče konstatirati, če je kak trgovec z oblačili izkušen krojač ali ne. Na to pač ni upati, da bi se dokaz zmožnosti razširil na velike industrijalce, a tudi v slučaju, ako bi se to doseglo, bi nam ta pridobitev nič ne koristila, ampak samo podprla že obstoječe velike firme.

Iz vsega tega, kar smo povedali, izhaja jasno, da se mora rokodelski stan ozreti po boljših pripomočkih in oporah, kakor mu jih daje dokaz zmožnosti. Te opore niso nepoznane. Najboljša opora rokodelčeva je strokovna in trgovinska izobražba in pa dobrohotna zveza mej stanovskimi tovariši. Država naj različna bremena naloži tistim svojim državljanom, kateri jih laglje prenašajo, in naj resno skrbi za obrtni poduk. Ako postane vsled pravilne gospodarske politike blagostanje prebivalstva večje, se razvije tudi čut in smisel za lepoto različnih izdelkov, in tedaj bo sposoben rokodellec tudi brez dokaza zmožnosti lahko izhajal, dasi njegovi izdelki s produkcijo na debelo ne morejo konkurirati. Dokaz zmožnosti, kakor ga